رویش روان شناسی، سال۱۳، شماره ۴، شماره پیاپی۹۷، تیر ۱۴۰۳
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),13(4), 2024

طراحی الگوی هویت‌یابی اجتماعی مبتنی بر تجربه زیسته دختران نوجوان

Designing a social identification model based on the lived experience of adolescent girls

فاطمه فراهانی
دانشجوی دکتری گروه روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.
فاطمه فیاض (نویسنده مسئول)
گروه روانشناسی و علوم تربیتی، پژوهشکده زنان،دانشگاه الزهرا، تهران، ایران.

چکیده

مطالعه حاضر با هدف طراحی الگوی هویت‌یابی اجتماعی مبتنی بر تجربه زیسته دختران نوجوان صورت گرفت. روش پژوهش کیفی از نوع داده بنیاد بود. جامعه آماری پژوهش دربرگیرنده آموزش دیدگان مرکز ندا (نهضت دختران امام) بود که در سال ۱۴۰۲به صورت نمونه گیری هدفمند از شهر اراک انتخاب شدند. سپس مقیاس هویت اجتماعی بر روی آنان اجرا و افرادی که نمره‌ی بسیار خوب را کسب نمودند و با در نظر گرفتن نقطه ی اشباع نظری تعداد ۷ نفر، تحت مصاحبه نیمه ساختار یافته قرار گرفتند. بر اساس یافته‌ها الگوی هویت‌یابی اجتماعی شامل: شرایط علی رشد یافتگی و هدفمندی، شرایط زمینه‌ای دوری از واقعیت، عدم مهارت ارتباط میان فردی، ضعف شخصیت، بی‌هویتی، راهبردهای تقویت کنشگری اجتماعی، راهبری، پرورش استعداد، مهارت‌افزایی، نقش‌پذیری انقلابی، تربیت دینی و بینش‌افزایی به دست آمد. همچنین عوامل مداخله گر شامل عدم مهارت کار با نوجوان در مراکز و نهادها و تقابل خانواده با نوجوان و پیامدها شامل نقش آفرینی دینی و انقلابی، کنشگری اجتماعی، تربیت اجتماعی و هویت یکپارچه حاصل گردید. این مطالعه، می‌تواند به گونه‌ی کاربردی مورد توجه و کاربست ارگان ها و نهاد های دولتی و غیر دولتی، فعالان عرصه‌ی تعلیم و تربیت، روان شناسان و مشاوران فعال در عرصه ی سلامت روان و سیاست‌گذاران قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: هویت‌یابی اجتماعی، تجربه زیسته، داده بنیاد، نوجوان، دختران.

Fateme Farahani
PhD student in the Department of Psychology, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran.
Fatemeh Fayyaz *
Department of psychology, women research center, Alzahra University, Tehran, Iran.
f.fayyaz@alzahra.ac.ir

Abstract

The present study was conducted to design a model of social identification based on the lived experience of adolescent girls. The qualitative research method was the type of foundation data. The statistical population of the research included the trained people of the NADA Center (Movement of Imam's Daughters) who were selected in 1402 by purposive sampling. Then the social identity scale was implemented on them and the people who got a very good score considering the theoretical saturation point of 12 people, were subjected to a semi-structured interview. Based on the findings, the social identification pattern includes: causal conditions of growth and purposefulness, background conditions of distance from reality, lack of interpersonal communication skills, personality weakness, lack of identity, Strategies for strengthening social activism, leadership, talent development, skill enhancement, revolutionary role-taking, religious education and insight enhancement were obtained. Also, the intervening factors include the lack of skills to work with teenagers in centers and institutions and the confrontation of the family with the teenager and the consequences including religious and revolutionary role-playing, social activism, social education, and integrated identity. The model of social identification is an example of national, Islamic, and revolutionary identification. This study can be applied practically by governmental and non-governmental organizations and institutions, activists in the field of education, psychologists and counselors active in the field of mental health, and policymakers.

Keywords: *Social identification, Lived experience, Grounded Theory, Teenagers, Girls.*

نوع مقاله : کاربردی **دریافت : شهریور ۱۴۰۲** **پذیرش: اسفند ۱۴۰۲** **ویرایش نهایی: تیر ۱۴۰۳**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

مقدمه

دوره نوجوانی در منحنی عمر انسان، مهم و کلیدی بوده چرا که بزرگترین تحولات رشد و بالندگی و هویت‌یابی در این دوره رخ می‌دهد. نوجوان در دوره سنی ۱۲-۲۳ سال (ایان جی کمپبل[1] و همکاران، ۲۰۲۳)، به تدریج از متمایز بودن و منحصر به فرد بودن خود نسبت به دیگران آگاهی می‌یابد (ون دوزلار[2] و همکاران، ۲۰۱۸). نوجوانان می‌خواهند بفهمند چه کسی هستند و می خواهند در زندگی خود به چه چیزی تبدیل شوند؟ مثلا چه نوع شغلی با علایق و توانایی های من مطابقت دارد؟ آنها تعهدات هویتی خود را با توجه به هویت هایی را که در دوران کودکی شکل داده اند، با در نظر گرفتن ابعاد هویتی جدید، شکل می‌دهند (کروکتی[3]، ۲۰۱۷).

هویت شخصی مربوط به خود یکسانی و تداوم ادراک از اینکه چه کسی در چند حوزه یا جنبه های زندگی است. حوزه‌های بارز هویت در دوران نوجوانی، حوزه آموزشی و حرفه‌ای است و حوزه رابطه‌ای که شامل پرسش‌هایی مانند نوع دوستی یا رابطه صمیمی است که فرد می‌خواهد داشته باشد. . هویت‌های مهم دیگر هویت جنسی، هویت قومی، هویت مذهبی و هویت بیماری (روانی) هستند. اگرچه هویت شخصی جهانی نشان‌دهنده ادغام خودپنداره فرد در این حوزه‌ها است، افراد لزوماً سطوح مشابهی از خود را تجربه نمی‌کنند. به ویژه در نوجوانی که هویت هنوز در حال توسعه است و تجربیات در حوزه های مختلف در هم تنیده شده و متقابلاً بر یکدیگر تأثیر می گذارند (برانژه[4] و همکاران، ۲۰۲۱).

هویت شخصی به شدت با هویت اجتماعی که به جنبه هایی از خودپنداره افراد مربوط می شود و از گروه های اجتماعی متعلق به آنها، ایجاد می‌شود، در آمیخته است. افراد سعی می کنند تعادلی بین هویت اجتماعی خود یعنی تعلق به گروه های خاص و هویت شخصی خود که حاوی عناصری از تمایز در مقایسه با سایر اعضای گروه است، حفظ کنند (کروکتی و همکاران ، ۲۰۱۸، گالیهر[5] و همکاران، ۲۰۱۷).

حتی اگر نوجوانان به طور فزاینده‌ای بدانند چه کسی هستند و می‌خواهند چه کسی شوند، هویت همچنان تا بزرگسالی جوان رشد می‌کند، از ویژگی‌های جامعه معاصر آموزش طولانی مدت و تأخیر در گذار به سمت وظایف بزرگسالان مانند کار، روابط پایدار شریک زندگی و خانوادگی است(شون[6]، ۲۰۱۵) . بنابراین، ممکن است فرآیند اینکه افراد در این حوزه‌های هویتی مختلف به یک هویت بالغ برسند و بتوانند روایتی منسجم و نسبتاً پایدار از خود ایجاد کنند، تا بزرگسالی طول بکشد. فرآیند ایجاد حس منسجم هویت می تواند بسیار استرس زا باشد. این عدم قطعیت هویت مداوم در نوجوانی و بزرگسالی با توسعه طیف وسیعی از مشکلات سازگاری روانی-اجتماعی مرتبط است (وندوزلار و همکاران، ۲۰۱۸). با شروع بیماری کووید ۱۹ این مسئله بیشتر مورد توجه قرار گرفت که هویت اجتماعی نقش زیادی بر سلامت روان دارد (جتن. جی[7] و همکاران ۲۰۲۰؛ لوکتی[8] و همکاران ۲۰۲۰). چرا که هویت اجتماعی می تواند شکل کاملاً مثبتی از ارتباطات اجتماعی را برای مردم ایجاد کند (هزلم[9] و همکاران، ۲۰۲۱). عضویت در گروه به افراد امکانات اجتماعی می دهد و هویت اجتماعی به افراد می بخشد. همچنین گروه ظرفیت مشخصی در ارتباط با حس مشترک، معنی مشترک، هدف مشترک، حمایت و اثر مشترک به افراد ارائه می کند. با تلاش برای ساختن و ارتباطات مبتنی بر گروه می‌توان هویت اجتماعی را تقویت کرد و راهی برای مقابله با تنهایی و انزوا (ویلیامز آر[10] و همکاران، ۲۰۱۹). و افزایش سلامت روان به وجود آورد (استفنس ان کی[11] و همکاران ، ۲۰۲۱). همچنین هویت اجتماعی می‌تواند احساس امنیت (شربتیان، ۱۴۰۱) ، تعلق به خانواده، پایبندی به ارزش‌های دینی و اطاعت از والدین (جلالی و همکاران، ۱۴۰۱) را در فرد ایجاد کند. برخی مطالعات نشان می‌دهد که یکی از دلایل مهم جریان اپیدمی تنهایی ظهور ایدئولوژی نئولیبرال است که دارای هویت شخصی به شکل فرد گرایی به جای هویت اجتماعی می‌باشد (بارتو ام[12] و همکاران، ۲۰۲۰).

در سطح جهانی با مشکلات سلامت روان نوجوانان رو به رو هستیم. آماری که سازمان بهداشت جهانی ارائه می دهد، نگرانی از این است که از هر هفت نوجوان، یک نفر از مشکل سلامت روان رنج می برد. ۱۳ درصد از مشکلات سلامت روان را نوجوانان تشکیل می دهند(سازمان بهداشت جهانی[13] ، ۲۰۲۱). درک اینکه چگونه و چرا برخی از افراد یک هویت منسجم ایجاد می کنند، در حالی که دیگران در مورد اینکه چه کسی هستند و می خواهند تبدیل شوند بسیار نامطمئن هستند، برای حمایت از توسعه سالم حیاتی است (برانژه و همکاران، ۲۰۲۱).

1 Ian G Campbell
2 van Doeselaar
3 Crocetti
4 Branje
5 Galliher
6 Schoon
7 Jetten J
8 Luchetti
Haslam 9
10 Williams R
11 Steffens
12 Barreto M
13World Health Organization

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

بر این اساس طراحی یک الگو جهت تبیین فرآیند هویت یابی می تواند نقش مهمی در پیشگیری از مسائل و آسیب های روانی داشته باشد. در موضوع هویت به نظر می رسد علاوه بر تشریح و تبیین عناصر سازنده ی آن، لازم است، الگوهای هویت یابی مورد واکاوی قرار گیرد. الگویی که از دریچه نگاه و تجربه ی زیسته خود نوجوان باشد. لذا این پژوهش به دنبال طراحی الگوی تبیین هویت یابی اجتماعی نوجوانان می باشد. طرحی که با توجه به زیست بوم و امکانات و شرایط فرهنگی- اجتماعی کشور باشد و قابلیت به کارگیری در مجموعه های فرهنگی و آموزشی سراسر کشور را داشته باشد.

روش

پژوهش حاضر، کیفی و به روش داده بنیاد[1] است. این روش با بهره گیری از تجربه ی زیسته[2] که یکی از اقسام پژوهش کیفی است و بر تجربه ی درونی افراد تکیه می کند، سعی در شناسایی واقعیت ، آنگونه که برای افراد مورد پژوهش جلوه گر می شود، دارد. یکی از مسیرهای مطالعه فرایند هویت یابی در نوجوانان این است که نمونه مورد مطالعه از میان نوجوانان در مراکزی که با این هدف مشغول فعالیت هستند، انتخاب شوند. در این صورت فرآیند هویت یابی نوجوانان و هم نقش آموزشهای چنین مراکزی را در شکل گیری هویت مورد بررسی قرار داد. مرکز ندا یکی از این مجموعه هاست. مشارکت کنندگان در این پژوهش دخترانی بودند که دوران نوجوانی خود (۱۲-۲۳ سال) را در این مرکز گذرانده بودند. بنابراین جامعه آماری پژوهش دربرگیرنده آموزش دیدگان مرکز ندا (نهضت دختران امام) بود که در سال ۱۴۰۲به صورت نمونه گیری هدفمند[3] و نمونه گیری نظری[4] از شهر اراک انتخاب شدند. نمونه‌گیری نظری فرایند گردآوری داده برای تولید نظری است که به آن وسیله پژوهشگر، به‌طور همزمان داده‌هایش را گردآوری، کدگذاری و تحلیل می‌کند. همچنین تصمیم می‌گیرد برای بهبود نظریه خود تا هنگام ظهور آن، در فرایند چه داده‌هایی گردآوری و در کجا آنها را پیدا کند (گلیزر و اشتراوس[5]، ۱۹۶۸)

ابزار سنجش

پرسشنامه استاندارد هویت اجتماعی: این پرسشنامه ۲۰ ماده‌ای هویت اجتماعی توسط صفاری نیا و آقایوسفی (۱۳۹۳) ساخته شده و شامل ۲۰ سوال برای سنجش هویت اجتماعی است. ماده‌های این پرسشنامه بر اساس یک طیف لیکرت ۵ رتبه‌ای(کاملا موافقم=۵ و کاملا مخالفم=۱) مورد سنجش قرار می‌گیرد. ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۴۷ گزارش شده است. نتایج همسانی درونی و همچنین تحلیل عاملی نشان داد که این پرسشنامه تنها یک عامل دارد که ۴۵/۹۳ درصد واریانس را تبیین می‌کند و همه گویه‌ها در این یک عامل بارگیری می‌شوند. پرسشنامه هویت اجتماعی در دانش آموزان ایرانی از پایایی و روایی قابل قبولی برخوردار است.

مصاحبه نیمه ساختار یافته[6]: جهت گردآوری اطلاعات در این پژوهش از مصاحبه نیمه ساختار یافته به صورت حضوری استفاده شد و با تعهد حفظ امانت اجازه ضبط صدا اخذ شد. مصاحبه با آگاهی دهندگان در این پژوهش تا زمانی ادامه داشت که فرایند اکتشاف و تحلیل به نقطه اشباع نظری برسد. به این معنی که داده‌ها تا زمانی جمع می‌گردند که داده‌های جمع‌آوری‌شده تکرار داده‌های قبلی باشد و داده جدیدی به دست نیاید. زمانی که مقوله جدیدی از داده‌ها حاصل نشد، در این حالت اشباع نظری اتفاق افتاده و نمونه‌گیری به پایان می‌رسد (گلیزر و اشتراوس ، ۱۹۹۹). پژوهشگر بعد از مصاحبه با ۷ نفر که شرایط شرکت در مصاحبه را داشتند به این اشباع رسید. مدت زمان مصاحبه‌ها بین ۷۰ تا ۱۲۰ دقیقه متغیر بود. همچنین به مشارکت کنندگان این اطمینان داده شد تا بعد از اتمام مصاحبه‌ها نیز با مصاحبه گر در ارتباط باشند و در صورت وجود نکات تکمیلی که در حین مصاحبه به آنها اشاره نکردند، این نکات را با مصاحبه گر مطرح نمایند.

ملاک ورود مشارکت کنندگان به این پژوهش اینگونه بود: ۱- کسب نمره بسیار خوب در پرسشنامه استاندارد هویت اجتماعی ۲- حداقل به مدت پنج سال در سال های نوجوانی در موسسه فعالیت کرده باشند، ۳- سن شرکت کنندگان ۱۸-۲۳ سال باشد. ۴- تمایل به مصاحبه و شرکت در پژوهش داشته باشند. ملاک خروج نیزتمایل مصاحبه شوندگان به خروج از پژوهش بود. اصول اخلاقی رعایت شده در این پژوهش عبارت است از: ۱) به نوجوانان شرکت کننده در پژوهش توضیحات کلی در مورد اهداف پژوهش داده شد.۲) در مورد حفظ رازداری به آنها اطمینان خاطر داده شد .۳) در تحلیل مصاحبه ها از کد برای شرکت کنندگان در تحقیق استفاده شد.

سوالات پژوهش پس از بررسی در یک کمیته سه نفره شامل اساتید هیات علمی دانشگاه، طراحی و تنظیم گردیدند و در جلسات مصاحبه همین سوالات توسط مصاحبه کننده مطرح گردیده اند. سوالات پژوهش به این صورت می باشند: وضعیت خودتون رو در هنگام ورود به مرکز ندا

1 Grounded Theory
2 Lived Experience
3 Purposive Sampling
4 Theoretical sampling
5 Glaser,B.G and Strauss
6 Semi-structured interview

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

در نظر بگیرید و بفرمایید در طی سالهای قبل از ورود به موسسه چگونه اندیشه و عمل می‌کردید؟ از زندگی خود راضی بودید؟ برنامه و اهداف تون در زندگی چه بود؟ در روابط خود با خانواده و دوستان و مدرسه چگونه بودید؟ وضعیت امروز شما در مقایسه با قبل چگونه است؟ محقق با طرح این سوالات به دنبال پاسخ به این مسئله بود که فرآیند هویت یابی ایرانی- اسلامی چگونه محقق می‌شود؟ چه شرایط و عواملی بر آن تاثیر گذار است؟ به منظور تاییدپذیری و معتبر بودن داده‌ها از بازنگری و مرور دست‌نوشته‌ها توسط آگاهی دهندگان و بازنگری ناظرین استفاده گردید. در این پژوهش بر اساس نظر اشتروس و کوربین[1] (۱۹۹۰) فرآیند کدگذاری و تحلیل داده‌ها اتفاق افتاده است. به این صورت که ابتدا پس از شناسایی نکات کلیدی و مهم، داده‌ها کدگذاری، سپس کدهای دارای محور مشترک تبدیل به مفاهیم شده و از طریق دسته‌بندی مفاهیم مقوله‌ها استخراج شده‌اند. در نهایت با ترسیم رابطه بین مفاهیم و مقوله‌ها الگوی مورد نظر طراحی شده است. برای این منظور علاوه بر تیم پژوهش یکی از اعضای هیئت علمی مسلط به مطالعات کیفی، متن مصاحبه‌ها را با استفاده از کدها و طبقات استخراج شده مورد بررسی قرار داد و صحت فرایند کدگذاری آنها را تایید نمود. برای تایید قابلیت اعتماد مطالعه، تحلیل داده‌ها به پژوهشگران کیفی دیگر ارائه شد تا صحت و درستی نتایج و طبقات بررسی گردد. همچنین برای ارتقای روایی درونی[2] یا مقبولیت در تحقیقات کیفی نتایج با آگاهی‌دهندگان در تحقیق در اختیار گذاشته شد. در این شیوه که اعتباریابی پاسخ دهنده نیز نامیده می‌شود بازخورد اعضای شرکت کننده نسبت به یافته‌های اولیه دریافت می‌شود. پژوهشگر یافته‌ها را در اختیار افراد قرار می‌دهد و از آنان می‌پرسند که آیا تفسیرها و کدگذاری‌ها صحیح هستند یا خیر؟ شرکت‌کنندگان نیز باید بگویند که آیا کدهای برساخته محقق با تجربه آنان همخوان می‌باشد یا خیر؟ (هومن، ۱۳۹۰). باید خاطر نشان ساخت که برای ارزیابی و تامین قابلیت[3] انتقال داده‌ها، نمونه‌ها با حداکثر تغییرپذیری از طبقات مختلف اجتماعی- اقتصادی، سطوح مختلف تحصیلی و گروه‌های متنوع انتخاب شدند. طی انجام این پژوهش، تمامی مراحل به دقت ثبت و ضبط گردید و کلیه مستندات به صورت الکترونیکی ذخیره شدند.

یافته ها

ویژگی دموگرافیک شرکت کنندگان در جدول ۱ نشان داده شده است:

جدول۱: ویژگی‌های دموگرافیک شرکت کنندگان

ردیف	سن مصاحبه شونده هنگام ورود به مرکز ندا	مدت زمان حضور در مرکز ندا	نمره پرسشنامه هویت اجتماعی	مدت زمان مصاحبه	تاریخ مصاحبه
A1	۱۶	۵	۸۱	۴۷:۰۵	۱۴۰۲/۳/۱۴
A2	۱۸	۵	۶۶	۱:۱۱:۰۸	۱۴۰۲/۲/۱۳
A3	۱۵	۷	۷۸	۱:۱۵:۲۹	۱۴۰۲/۲/۲۹
A4	۱۶	۶	۷۹	۱:۰۷:۱۸	۱۴۰۲/۲/۳۰
A5	۱۶	۵	۸۰	۵۵:۵۰	۱۴۰۲/۲/۳۰
A6	۱۴	۷	۸۴	۱:۳:۵۲	۱۴۰۲/۳/۱۵
A7	۱۶	۵	۸۲	۱:۷:۱۲	۱۴۰۲/۳/۱۶

در این بخش از تحقیق، به تحلیل یافته‌های مصاحبه پرداخته و تجزیه وتحلیل یافته‌ها را در ۵ مولفه شامل شرایط علی، موانع, راهبردها، مداخله‌گرها و پیامدها مورد بررسی قرار می‌دهیم. از تحلیل داده‌های کیفی، ۱۶۴کد باز، ۶۳ کد محوری و ۲۰ کد انتخابی حاصل گردید.

عوامل استخراج شده از فایل‌های مصاحبه به عنوان کد در نظر گرفته شد و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از کدها، آنها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی گردید. در جداول زیر خروجی کدگذاری‌ها آمده است.

الف. کد گذاری باز: در مرحله اول هر یک از مصاحبه‌ها به واحدهای کوچکتر تجزیه شد و هر جزء یک کد اولیه نام گرفت. بررسی کدهای اولیه به دست آمده مشخص شد که برخی از این کدها به موضوع‌های مشترکی اشاره دارند و بنابراین می‌توانند یک برچسب مشترک دریافت کنند بدین ترتیب اجزایی از مصاحبه‌ها که بار معنایی مشترکی داشتند در کنار یکدیگر قرار گرفتند و یک کد ثانویه را تشکیل دادند. در مرحله

1 Strauss and Corbin
2internal validity
3Transferability

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

بعد بر اساس مشابهت و ارتباط مفهومی بین کدهای ثانویه مفاهیم استخراج شدند که در ادامه مقوله‌های شناسایی شده ارائه شده است.(جدول ۲)

جدول ۲: کدهای استخراج شده ثانویه در مصاحبه های صورت گرفته

شماره مصاحبه	بخشی از متن مصاحبه کد اولیه	کدهای استخراج شده ثانویه
A1	. تا قبل از ورود به موسسه هیچ گروهی را خارج از خانه و مدرسه تجربه نکرده بودم و گروه دوستی غریبه نداشتم و اجازه تنها بیرون رفتن از خانه را نداشتم دوستانم همیشه به کافه و سینما می‌رفتند اما من خیر / تا پیش از این سرگرم زندگی خودم بودم و فقط برای موفقیت خودم تلاش می‌کردم/ بزرگترین تغییر در نگاه به زندگی بود رسالت و تکلیف من چیست باید به دنبال چی برم/ اینکه خدا را واقعا موثر بدانیم نه اینکه کار خودم را بکنم بعد بگم حالا یه خدایی هم هست و دعا می‌کنیم، بلکه خدا در محور زندگی من باشد، اینکه بدونم خدا چی از من میخواد و دوست داره؟	عدم تجربه ارتباطات جمعی خارج از خانواده و مدرسه به خاطر محدودیتهای خانواده / دغدغه و احساس مسئولیت داشتن نسبت به دیگران/ موثر دانستن خدا در زندگی
A2	فکر می‌کردم من به درد هیچ کاری نمی‌خورم و تو هیچ کاری نمی‌تونم موفق بشم/ این روحیه رو پیدا کردم که به خاطر آرمان‌هام بجنگم/ من میتونم تکیه گاه و پناهگاه دختر دیگری باشم و کمکش کنم و این لذت بخش بود/ ایستادگی در مقابل فشارهای اجتماعی نامعقول توسط خانواده و سنت‌ها می‌ایستم، در عین حالی که مواظب هستم بی‌احترامی نکنم/ صبر و استقامت به واسطه در جمع بودن در من بیشتر می‌شد	ضعف اعتماد به نفس/ جنگیدن با موانع پیش روی آرمان‌ها/ توانمند بودن در تکیه گاه بودن برای دختران دیگر/ ایستادگی در مقابل فشارهای اجتماعی نامعقول خانواده/ افزایش استقامت
A3	برای من که هیچ کار مهمی به دلیل فرزند آخر بودن انجام نداده بودم خیلی مهم بود که مسئولیتی رو برعهده من بزارن/ مشکلات زیادی در خانواده داشتم ولی خودخواه بودم و هیچ تلاشی برای بهترشدن مشکلات نمی‌کردم/ رسیده بودم به اینکه چیز مهمی در دین وجود نداره/ اما امروز من از اون زندگی بی هدف نجات پیدا کردم/ استفاده از توانایی و استعدادهام هدفمند شده بود و اون رو جدی‌تر پیگیری می‌کردم، اینکه آموزش ببینم و استعدادهام رو هرچه بیشتر پرورش بدم	میل به پذیرش نقش و مسئولیت‌پذیری/ خود محوری/ بی‌ارزشی/ زندگی هدفمند/ نگاه هدفمند به استعدادها و شکوفایی آن
A4	عقاید مذهبی من تا قبل از نوجوانی مرا نگه داشته بود اما دیگر جواب نمی‌داد، باید و نباید بود اما راهکارو راه‌حل خیر، نسبتی با فضای اطراف من نداشت، دینی نبودکه بتواند نیاز مرا پاسخ گوید/ جامعه دور و بر من از یکدست بودن به طیف متفاوتی از آدم‌ها مبدل شده بود/ با ورود گوشی موبایل و اینترنت چیزای مختلفی رو تجربه کردم از جمله ارتباط مجازی با جنس مخالف/ ما با شخصیت امام خمینی و شهید آوینی و شهید صدر و ... پیوند خورده بودیم، فیلم‌ها و مستندهاشون رو میدیدیم و کتابهاشون رو میخوندیم ما تو موسسه، خودمون بودیم، نقاب و ظاهر و مصنوعی نبودیم، کسی تلاشی برای ظاهر سازی و ادا نمی‌کرد و ارزش‌ها برامون درونی شده بود/ فعالیت های ما در موسسه ترکیبی از فضای معرفتی، تربیت اجتماعی و کنشگری اجتماعی بود	بینش نسبت به نیازهای جدید و نسبت آنها با دین/ تساهل در روابط میان فردی/ ارتباط مجازی با جنس مخالف/ آشنایی با شخصیت امام خمینی ره و شهدا/ عدم تلاش برای ظاهر سازی/ ترکیب فضای معرفتی، تربیت اجتماعی و کنشگری اجتماعی
A5	رفتار خانواده باعث گوش نکردن و لجبازی بیشتر من می‌شد/ خودم رو در هر مشکلی پیش می‌آمد مقصر میدونستم/ انگار داشتم در خودم دست و پا میزدم/ احساس می‌کردم کم کم با دیدن مشکلات بزرگتر و اهداف بزرگ مسایل شخصی من داره حل می‌شه/ دغدغه خانواده اما در جایگاه خودش در صورتی که قبلا وابستگی و عدم استقلال افراطی به خانواده داشتم نه فقط من همه تو فامیل ما اینطورن	لجبازی و رفتار نامناسب در مواجهه با خانواده/ احساس گناه/ سردرگمی/ مواجهه موثر با مشکلات و حل آنها/ دغدغه داشتن در قبال خانواده و تبعیت از آن در حد معقول
A6	یک سالی بود که شب‌ها نمیخوابیدم چون رمان می‌خواندم، شام نمیخوردم از مدرسه می‌آمدم میخوابیدم تا نصف شب، بیدار می‌شدم و تا صبح مشغول رمان و فیلم دیدن می‌شدم/ هیچ موقع انسان بیخیالی نبودم اما همیشه نمیدونستم باید چیکار کنم/ حتی مواقعی که با دیگران مشورت می‌کردم میدیدم همه دنبال پول و موقعیت اجتماعی هستند و مسیر دیگری وجود ندارد، من هم قاعدتا چیز دیگری را متصور نمی‌شدم مثل	خواندن رمان و دیدن فیلم‌های نامناسب/ بلاتکلیفی و میل به دانستن نقش خود/ اهمیت دادن به پول و موقعیت

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

	بقیه/ اما امروز راجع به خودم و هدف و مسیر نگاه روشنی دارم/ از دیگران الگوبرداری منطقی می‌کنم نه اینکه من خودم رو دربست بخواهم شبیه کسی بکنم	اجتماعی در اثر مشورت با دیگران/ نگاه روشن نسبت به مسیر آینده/ الگوبرداری منطقی از دیگران
A7	خانواده‌ها اجازه نمیدن بسیار محدودیت ایجاد میکنن برای نوجوان، نوجوانی که فضای اجتماعی رو تجربه نکرده ولی یدفعه میفرستنش یه شهر دیگه برای دانشگاه که هزار تا آسیب رو به دنبال داره / معلمان و مربیان ما در باقی مجموعه‌ها صرفا اطلاعات و دانش دارن اما درکی از دختر نوجون ندارن/ میخوام با کمک یک جمع مفید و تاثیر گذار باشم الان میتونم کلی از دختران رو کمک کنم/ به لحاظ تربیتی ما طوری بودیم که اگر مسئول باشم یا یه کار کوچیک فرقی نمیکنه	ایجاد محدودیت خانواده برای فعالیتهای اجتماعی / فقدان درک صحیح از دختران در معلمان و مربیان جستجوی بستری برای مفید بودن و نفع رسانی/ داشتن روحیه انجام وظیفه

در فرایند مقایسه کدهای ثانویه و بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود میان آنها مشخص شد که کدها ارتباط مفهومی مناسبی دارند. بنابراین در مرحله سوم از به هم پیوستن کدهای ثانویه مفهومی مانند «مسئولیت پذیری» پدید آمد. نحوه پدیدآیی سایر مفاهیم نیز به همین ترتیب بوده است. در مرحله‌ی چهارم فرایند مقایسه در سطحی انتزاعی در ادامه یافت و برای مثال از کنار هم قرار گرفتن مفاهیمی مثل مسئولیت پذیری، همگرایی، تعلق اجتماعی و راهبری دختران در کنار هم، مقوله کنش‌گری اجتماعی حاصل شد. در مرحله آخر با مقایسه مقوله‌های استخراج شده مشخص شد که برای مثال مقوله‌های راهبری، پرورش استعداد، تقویت کنشگری اجتماعی، نقش پذیری انقلابی، تربیت دینی و بینش افزایی در ارتباط است و بنابراین می‌توانند در کنار یکدیگر قرار گیرند و طبقه راهبردها را تشکیل دهند. به طور کلی با ادامه این روند در پایان مرحله کدگذاری باز تجزیه و تحلیل‌ها منجر به شناسایی مقوله‌های اصلی شد. در ادامه مقوله‌ها و مفاهیم شناسایی شده ارائه شده است. (جدول ۳)

جدول۳: مفاهیم و مقولات شناسایی شده در مصاحبه های صورت گرفته از طریق کدگذاری محوری

مفاهیم	عبارت استخراج شده از متن مصاحبه	فراوانی کد در متن مصاحبه ها
هدفمندی	احساس نیاز به دین	۳
	جستجوی معنا	۳
	آرمان گرایی	۲
رشد یافتگی	خلاقیت	۲
	انعطاف پذیری	۲
	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۳
اعتقادات ناکارآمد	بی ارزشی	۲
	داشتن دین ظاهری	۴
دوری از واقعیت	ورودی فکری پرآسیب	۲
	خیالپردازی/ فانتزی گرایی	۳
عدم مهارت ارتباط میان فردی	تقابل نوجوان با خانواده	۳
	ارتباطات آسیب زا	۳
	انزوا	۲
ضعف شخصیت	بی ثباتی	۲
	وابستگی	۶
	خلق افسرده	۶

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

	عدم توانمندی	۳
	تحریک پذیری	۳
بی هویتی	فقدان هویت فردی/ بی معنایی	۸
	فقدان هویت ملی	۲
راهبری	صمیمیت	۶
	مشورت	۲
	انگیزه دهی	۹
	تکریم شخصیت	۴
پرورش استعداد	استعداد شناسی	۴
	تقویت قدرشناسی	۲
	نیازشناسی دختران	۵
	بسترسازی برای کسب تجربه	۷
	مهارت آموزی	۵
	مهارت ارتباط میان فردی	۷
تقویت کنشگری اجتماعی	مسئولیت دهی اجتماعی	۸
	پرورش خیر خواهی و کمک به دیگران	۷
نقش پذیری انقلابی	الگودهی انقلابی	۳
	تقویت هویت انقلابی	۴
تربیت دینی	مهارت افزایی فهم قرآنی	۲
	مهارت‌های ارتباط بین فردی مومنانه	۵
	رشد اخلاقی	۷
	تقویت دینداری	۸
بینش افزایی	پرورش تفکر	۶
	ترغیب به مطالعه	۲
عدم مهارت کار با نوجوان در مراکز و نهادها	کنشگری سطحی	۳
	فقدان باور نسبت به توانمندی دختر نوجوان	۴
	تحقیر و تبعیض	۲
	ایجاد تظاهر	۳
	مشورت دهی نادرست	۳
تقابل خانواده با نوجوان	ضعف شناخت نسبت به روانشناسی رشد نوجوان در خانواده	۲
	اهمیت افراطی به ظواهر مذهب در خانواده	۳
	ایجاد ممانعت توسط خانواده	۵
	وابستگی افراطی به خانواده	۶
نقش آفرینی و تعهد پذیری دینی و انقلابی	عملگرایی	۴
	هدف گرایی	۴
	معنویت گرایی	۳
کنشگری اجتماعی	مسئولیت پذیری	۲
	همگرایی و تعلق اجتماعی	۲
	راهبری دختران	۳
تربیت اجتماعی	خویشتن داری	۳
	خودسازی	۲

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

	نشاط	۳
من یکپارچه	بینش	۴
	خود ارزشمندی	۸
	توانمندی	۵
	پشتکار	۳
	آرمان گرایی	۵

بر اساس جدول شماره ۳ بعد از انجام کدگذاری ۲۰ مقوله اصلی شناسایی شد. در مرحله آخر مقوله‌های اصلی شناسایی شده در قالب مدل داده بنیاد در ۵ طبقه ی شرایط علی، مداخله‌گر، واسطه‌ای، راهبردها و پیامدها جایگذاری گردید. مقوله ی محوری یا کانونی که به عنوان روح حاکم در کلیه موارد به نوعی با آن اشاره می‌گردد، هدفمندی بود. در ادامه مقولات و مفاهیم شناسایی شده از طریق کدگذاری محوری ارائه شده است. (جدول ۴)

جدول ۴: مقولات شناسایی شده از طریق کدگذاری انتخابی

مقولات	طبقات شامل عوامل اصلی الگوی هویت یابی اجتماعی
هدفمندی/ رشد یافتگی	عوامل علی
اعتقادات ناکارآمد/ دوری از واقعیت/ عدم مهارت ارتباط میان فردی/ ضعف شخصیت/ بی هویتی	عوامل واسطه ای/ زمینه ای
راهبری/ پرورش استعداد/ تقویت کنشگری اجتماعی/ نقش پذیری انقلابی/ تربیت دینی/ بینش افزایی	راهبردها
عدم مهارت کار با نوجوان در مراکز و نهادها/ تقابل خانواده با نوجوان	عوامل مداخله‌گر
نقش آفرینی و تعهد پذیری دینی و انقلابی/ کنشگری اجتماعی/ تربیت اجتماعی/ من یکپارچه	پیامدها

در مرحله کدگذاری انتخابی تلاش شد مقوله محوری، مفاهیم پدید آمده در مراحل پیشین را پوشش دهد. در نهایت مدل پارادایمی الگوی هویت یابی اجتماعی حول محور فلان به صورت زیر پدید آمد. (شکل ۱)

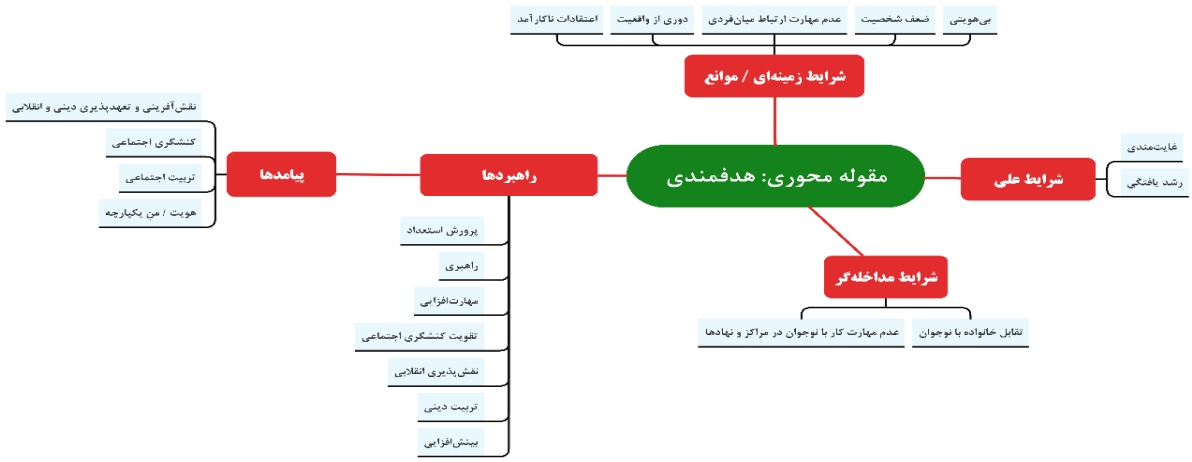

شکل ۱: مدل پارادایمی هویت یابی اجتماعی با محوریت هدفمندی

همانطور که مدل مذکور نشان می‌دهد، مقوله هدفمندی محور پدیده هویت‌یابی اجتماعی می‌باشد. این مقوله به ویژگی‌هایی همچون رشد یافتگی، پرورش استعداد، راهبری، تقویت کنشگری اجتماعی، نقش پذیری انقلابی، بینش افزایی، تربیت اجتماعی و من یکپارچه اشاره دارد.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف طراحی الگوی هویت یابی اجتماعی مبتنی بر تجربه زیسته دختران نوجوان: یک پژوهش داده بنیاد انجام شد. در این مطالعه ۲۰ کد انتخابی شناسایی شد که شامل شرایط زمینه‌ای اعتقادات ناکارآمد، دوری از واقعیت، عدم مهارت ارتباط میان‌فردی، ضعف شخصیت، بی هویتی، شرایط علی رشد یافتگی و هدفمندی، راهبردهای تقویت کنشگری اجتماعی، راهبری، پرورش استعداد، مهارت‌افزایی، نقش‌پذیری انقلابی، تربیت دینی و بینش‌افزایی، عوامل مداخله‌گر عدم مهارت کار با نوجوان در مراکز و نهادها و تقابل خانواده با نوجوان و پیامدهای نقش آفرینی دینی و انقلابی، کنشگری اجتماعی، تربیت اجتماعی و هویت یکپارچه بود که در ادامه به تبیین نقش هر یک از این آیتم‌ها پرداخته می‌شود.

شرایط واسطه ای

"اعتقادات ناکارآمد": رهاشدگی، بی ارزش دانستن دین و اعتقادات، باورهای دینی بی‌اساس، بدون شکل‌گیری ارتباط عمیق قلبی با خدا از موانع هویت یابی سالم است.

" دوری از واقعیت": به عنوان یکی دیگر از موانع هویت یابی اجتماعی، نتایج مطالعه حاضر نشان داد ورودی‌های فکری پر آسیب شامل فیلم و رمان‌های نامناسب، فرد را غرق در خیالپردازی و دچار فانتزی‌هایی می‌کند. یک قالب خاص و ظاهری برای خوشبختی در ذهن او شکل می‌گیرد که نسبتی با فضای واقعی دور و اطراف او ندارد. این معنا با تحقیقات گانون[1] (۲۰۱۸) و جارزینا[2] (۲۰۲۱) که تاثیر همذات پنداری[3] بینندگان با شخصیت‌های رسانه ای در دوری از واقعیت های زندگی شخصی را نشان می‌دهد، همخوانی دارد؛ این در حالی است که در طول همه‌گیری Covid-19، قرنطینه میزان تماشای رسانه، اعتیاد و وابستگی به رسانه را افزایش داد.

" عدم مهارت ارتباط میان فردی": تقابل نوجوان با خانواده، ارتباطات آسیب زا، انزوا فرد را از مسیر اصلی خارج و درگیر حواشی می‌کند و به عنوان مانع عمل می‌کند. . همچنان که عمرانی(۱۳۹۹) و ثناگویی زاده و دیگران (۱۳۹۸) نشان دادند با توجه به رشد روزافزون فناوری و تغییرات به وجود آمده در شیوه‌های زندگی و فرزندپروری، رابطه آشفته و متعارض بین والدین و فرزندان ایجاد گردیده است.

" ضعف شخصیت ": بی‌ثباتی، وابستگی، خلق افسرده، عدم توانمندی و تحریک پذیری از موانع سد راه هویت یابی است. این عوامل باعث عدم ارضای نیازهای روانشناختی بر اساس نظریه خود تعیین‌گری رایان و دسی[4] (۲۰۱۸) شامل خودمختاری، شایستگی و ارتباط می‌گردد که برای عملکرد بهینه انسان ضروری است. پارساکیا و همکاران(۲۰۲۳)، پاکی و همکاران(۲۰۲۳) این عوامل را ناشی از بدتنظیمی هیجانی و به عنوان بخش مهمی از مشکلات نوجوانان و عدم هویت یابی آنان بیان می‌کنند.

راهبرد

"راهبری": بر اساس تجربه زیسته دختران وجود راهبر با ویژگی‌های صمیمیت، مشورت، انگیزه دهی و تکریم شخصیت ، می‌تواند خلا و چالش های دوران نوجوانی به گونه‌ای موثر هدایت کند و بر آن غلبه کند. او به نوجوان در فرایند درک متقابل بین فردی و بروز رفتارهایی مانند انسان دوستی، نوع دوستی، همدلی، جمع‌گرایی کمک می‌کند. همچنان که زینوبیدینو[5](۲۰۲۳) نشان داد، یک معلم مدرن باید اول از همه یک مربی باشد. این توانایی ویژگی ساختن شخص دیگریست. یعنی هنجارها، ارزش‌ها، ویژگی‌های معنوی و اخلاقی شبیه به خودش را شناسایی و تسهیل می‌کند.

" پرورش استعداد ": استعداد شناسی و نیاز شناسی دختران به عنوان یک راهبرد عملی در راستای هویت یابی اجتماعی با نتایج پژوهش شربتیان (۱۴۰۱) که پیگیری استعداد و ظرفیت ها را گامی مهم در موفقیت و هویت یابی می‌داند، هماهنگ است.

"مهارت افزایی": از مولفه‌های مهم موثر بر هویت‌یابی دختران نوجوان بسترسازی برای کسب تجربه، مهارت آموزی و مهارت‌های ارتباط بین فردی می‌باشد. تجربه‌های قبلی و جاری نوجوانان بر موفقیت آنها در غلبه کردن بر چالش‌ها، فشارهای درونی، انتظارات اجتماعی، تاثیر می‌گذارند. این موضوع مطابق با پژوهش ذاکری(۱۳۹۸) است که تجربه را به عنوان یکی از مولفه‌های هویت‌یابی نام می‌برد. همچنین یحیی زاده و همکاران (۱۳۹۷) توسعه مهارت‌ها را در جوانان دارای تعارض فرهنگی برای به دست آوردن وضوح بیشتر خودپنداره و ارتقای عزت نفس و بهزیستی روان‌شناختی ضروری می‌داند.

1 Gannon
2 Jarzyna
3 identification
4 Ryan & Deci
5 Zainobidinov

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

"تربیت دینی": در رابطه با تربیت دینی مهمترین راهبرد تقویت باورهای مذهبی و تعمق در آیات قرآن، بحث و چالش درباره‌ی آن در گعده‌های معرفتی است. تعمیق تفکر درباره جایگاه خود، خدا، زندگی، جامعه و نیازهای دختر نوجوان در هویت‌یابی ضروری به نظر می‌رسد. رشیدی و همکاران (۲۰۲۱) نیز در همین راستا اشاره می‌کنند که دین یک هویت اجتماعی قدرتمند ارائه می‌دهد و خودآگاهی فرآیند سالم هویت‌یابی را برای انسان سهل می‌نماید.

" تقویت کنشگری اجتماعی ": مسئولیت دهی اجتماعی و پرورش خیر خواهی و کمک به دیگران راهبردی برای نقش آفرینی و تاثیرگذاری نوجوان است. آگاهی نسبت به خودآگاهی و شکوفایی ظرفیت‌های تاریخی و اجتماعی دختر نوجوان و عدم نگاه بالا به پایین و متربی- مربی نقش مهمی را در هویت بابی نوجوانان ایفا می‌کند. نوجوانی دوره گذار به سمت مسئولیت‌پذیری و استقلال است. نوجوان در این دوره به بازنگری، بازشناسی و بازسازی خود به عنوان یک فرد مستقل و نحوه ارتباط با جامعه و والدین می‌پردازد و این برای هویت‌یابی وی ضروری به نظر می‌رسد.

" نقش‌پذیری انقلابی ": بر اساس نتایج مطالعه حاضر، عامل اصلی موثر در هویت‌یابی اجتماعی، الگودهی انقلابی شامل آشنایی با شخصیت امام خمینی ره و شهدا، اثرپذیری و میل به هم‌مسیرشدن با اهداف ایشان است. پیروی، تقلید آگاهانه از الگو است که فرد خود را به جای کسی می‌گذارد که با او همذات پنداری می‌کند و به وظایفش عمل می‌کند و با تقلید که تکرار ناخودآگاه تجربه رفتار و ویژگی‌های دیگران و شخصیت‌هاست، متفاوت است (زینوبیدینو، ۲۰۲۳).

"بینش افزایی": پرورش تفکر و ترغیب به مطالعه نقش مهمی در آگاهانه بودن "هویت من" است. احساسی که از تبادل فرد با واقعیت اجتماعی خویش ناشی می‌شود و در حال تغییر و تحول در پاسخ به تغییرات در محیط اجتماعی است.

عوامل مداخله کننده

" عدم مهارت کار با نوجوان در مراکز و نهادها " : کنشگری سطحی، عدم واگذاری مسئولیت جدی به نوجوان، تحقیر و تبعیض، ایجاد تظاهر، مشورت دهی نادرست و اهمیت دادن به پول و موقعیت اجتماعی فرآیند هویت یابی را در نوجوان محدود و کند می‌کند.

" تقابل خانواده با نوجوان " : ضعف شناخت نسبت به روانشناسی رشد نوجوان در خانواده، اهمیت افراطی به ظواهر مذهب در خانواده، ایجاد ممانعت توسط خانواده و وابستگی افراطی به خانواده از چالش های مهم نوجوان در مرحله ی کسب هویت با خانواده است.

شرایط علی

"هدفمندی": هدفمندی پاسخ به نگرانیهای غایی فرد است، زیربنای هدفها و انگیزه‌های آنی و روزمره اوست. هدفمندی، نقطه پایان نیست بلکه مسیری است که هدف‌های کوچک و بزرگ را در خود جا می‌دهد و انگیزه حرکت به سمت آنها را ایجاد می‌کند. منظور از هدفمندی و غایتمندی در این مطالعه این است که نوجوان از زندگی بدون هدف و غایت ناراضی است و در جستجوی ساختن یک معنای متفاوت و گرایش به سمت آرمانها است. او کاری را بدون هدف و منظور انجام نمی‌دهد و می‌خواهد بداند فلسفه و دلیل هر عملی چیست. این ویژگی برای ورود نوجوان به فرآیند هویت یابی لازم است. این با مطالعات راس[1] و همکاران (۲۰۲۰)، که داشتن جهت‌گیری در انتخاب‌های خود، قدرت معناداربودن انتخاب‌ها، احساس هدف و خوش بینی به آینده را برای بهزیستی فرد ضروری می‌دانند، هماهنگ است.

"رشدیافتگی": رشد یافتگی شامل خلاقیت، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و انعطاف پذیری می‌باشد. نوجوان دغدغه‌های ذهنی، ایده و طرحهای نو دارد. خلاقیت؛ به معنای خلق و آفرینش اندیشه‌ها، متفاوت نگریستن به امور و ابداع، تشخیص و بیان مساله و ارائه راه حل‌های جدید برای آن است. ایجاد بستر مناسب جهت پرورش خلاقیت نقشی اساسی وسازنده در هویت‌یابی نوجوانان ایفا می‌کند. منظور از مسئولیت‌پذیری نیز درواقع درک و شعور اجتماعی و تسلیم وجدان اخلاقی‌شدن است. منظور از انعطاف‌پذیری رفتاری در این مطالعه قرار گرفتن در جمع دوستان متفاوت به لحاظ فکری و اخلاقی و تساهل در روابط میان فردی می‌باشد. این انعطاف پذیری رفتاری در نوجوان باعث معاشرت با افراد مختلف و مواجهه او با افکار، گفتار و رفتار متفاوت می‌گردد و زمینه‌ای را برای انتخاب آگاهانه عقاید و ارزش‌ها ایجاد می‌کند و از این باب در شکل‌گیری هویت اجتماعی موثر است. این مولفه ها با مدل بهزیستی نوجوانان راس و همکاران (۲۰۲۰)، که مهارت‌های خلاقانه، احساس خودکارآمدی و شایستگی؛ عاملیت و تاب آوری، داشتن انعطاف پذیری در مواجهه با ناملایمات و احساس تحقق توانایی‌های بالقوه خود را ارزشگذاری می‌کند، همخوانی دارد.

پیامد

" نقش‌آفرینی دینی و انقلابی " : عمل‌گرایی، هدف‌گرایی و معنویت‌گرایی از نتایج کسب هویت و موجب بهزیستی نوجوان می‌شود. راس و همکاران (۲۰۲۰) نیز مدل‌های بهزیستی نوجوانان را پدیده‌ای چند بعدی تعریف می‌کنند که با پیوند با ارزش‌ها و مشارکت در جامعه، از جمله احساس گنجاندن آن شخص توسط شبکه‌های حمایتی همتایان و دیگران ارزش‌گذاری می‌شود. برمبنای مدل هویتی اساساً هویت از مبانی خالی

1 Ross

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

نیست؛ به عبارتی هویت در خلأ شکل نگرفته و برآمده از یک زمینه مبنایی است. مبانی ریشه درخت هویت وشالوده ساختمان هویت است (ذاکری، ۱۳۹۸) آشنایی با شخصیت وجودی امام خمینی و افکار ایشان (۳A)، هویت ذیل عنوان دختران امام (۵A)، مبانی معرفتی کارآمد(۴A)، نگاه توحیدی ولایت(۱A) و دیدن خدا در محور زندگی (۱A)، اینها مبانی هویتی از نگاه دختران نوجوان بود.

" کنشگری اجتماعی " : مسئولیت‌پذیری، همگرایی و تعلق اجتماعی و راهبری دختران در نتیجه هویت یابی اجتماعی حاصل می‌شود. در مدل بهزیستی نوجوانان، راس و همکاران (۲۰۲۰) نیز این عوامل همچون توانایی کمک به تغییرات در خود و جامعه و زندگی را ارزش‌گذاری کرده و لازم می‌شمارد.

" تربیت اجتماعی " : خویشتن‌داری، خودسازی و نشاط در سایه نگاه به هدف، بر اثر دیدن خروجی موفق فعالیت‌ها و رشد ناشی از مسئولیت دهی ایجاد می‌شود. مطالعه دیدگاه و همکاران (۱۳۹۷) نشان می‌دهد آسیب‌های روانی در تربیت اجتماعی خود را در رفتارهایی مانند انزواطلبی، افسردگی، بدبینی، پارانویا یا مبتلاشدن به انواع بیماریهای استرسی و هراسی بروز خواهد داد.

" من یکپارچه " : بینش، ایستادگی در مقابل فشارهای اجتماعی نامعقول، خود ارزشمندی، توانمندی، ثبات فکرو پایداری شخصیت، الگوبرداری منطقی از دیگران، توانایی تصمیم‌گیری، مهارت در ارتباطات اجتماعی، پشتکار، جنگیدن با موانع پیش روی آرمان‌ها، ارزش قائل‌شدن برای زمان و مواجهه موثر با مشکلات و آرمان گرایی پیامد شکل‌گیری هویت موفق است. این عوامل با تحقیقات لویکس و همکاران(۲۰۱۹) که نشان داد، برای نوجوانان یک احساس یکپارچه و با ثبات از هویت غالبا با اعتماد به نفس بالا و اهداف صریح در زندگی همراه است و از سوی دیگر یک احساس بی‌ثبات از هویت با احساس اضطراب، آشفتگی، سردرگمی و رفتارهای بزهکارانه همراه می‌شود، هماهنگ است. کریستی[1] و همکاران (۲۰۱۹) ذات گرایی هویت را مورد بحث قرار می‌دهند. هویت مفهوم «خود واقعی» را به وجود می‌آورد و نشان می‌دهد که فرد دارای ذاتی است. ویژگی‌های درونی که واقعی و معتبر هستند. خود واقعی در همه وجود دارد. گفتمان - توصیه‌هایی مانند "آن چیزی که واقعا هستید باشید"، "خودتان را پیدا کنید"، "واقعی خود باشید".

با مطالعه پژوهش‌های گوناگون می‌توان اینطور برداشت کرد که پیامدهای هویت‌یابی اجتماعی که در این مطالعه به آن اشاره گردید با مولفه‌های سلامت روان، بهزیستی روانی، رشد شخصی و اجتماعی و پیشرفت همسانی‌های زیادی دارد. به عنوان آخرین کار مطالعاتی مورر[2] (۲۰۲۳) است که نظریات مختلف را درباره ی جنبه‌های مختلف رشدی در نوجوانی بررسی و اینطور بیان می‌کند: رشد به عنوان یک فرآیند پویا و تدریجی از تغییرات روانی-اجتماعی است که شامل: خودآگاهی، گشودگی نسبت به تجربه و تغییر، خودمختاری، شجاعت وجودی، مسئولیت، شفقت به خود، شفقت، اصالت، هماهنگی و رضایت از زندگی و فرآیند رشد شخصی می‌باشد.. از محدودیت های این پژوهش می توان به بررسی عوامل موثر هویت یابی ایرانی – اسلامی در جنسیت دختران اشاره کرد و در همین حوزه می توان پژوهش مستقل دیگری را در ارتباط با پسران نیز صورت داد. همچنین از آن‌جایی که پژوهش حاضر عوامل موثر در هویت‌یابی اجتماعی را در مرکز ندا بررسی کرده است. در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌گردد، پژوهش در موسسات و مراکز دیگری که در ارتباط با هویت‌یابی نوجوانان فعالیت می‌کنند، تکرار گردد.

سپاسگزاری: *بدین وسیله از مدیریت و دختران مرکز ندا که در این پژوهش شرکت داشتند تشکر و قدردانی می گردد.*

منابع

پاکی، فاطمه؛ یوسفی، زهرا؛ گل پرور، محسن؛ (۱۴۰۲). اثربخشی تنظیم هیجان بر تقویت پایگاه هویت نوجوانی و روابط خانوادگی، مطالعات روانشناختی نوجوان و جوان، ۴(۴) ، ۱۴۶-۱۳۱. http://dx.doi.org/10.61186/jayps.4.4.131

ثناگویی زاده، محمد؛ اعتمادی، عذری؛ احمدی، سیداحمد؛ جزایری، رضوان سادات؛ (۱۳۹۸)، اثربخشی مشاوره کارکردی خانواده با رویکرد اسلامی بر مشکلات بین نوجوان و والدین و نگرش نسبت به والدین، *پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده*، ۷(۱۵)، ۱۰۴-۸۳.

دیدگاه، زهرا؛ شریعتی، سید صدر الدین؛ بهشتی، سعید؛ ایمانی نائینی، محسن(۱۳۹۷)، تبیین نقش مسئولیت‌پذیری در تربیت اجتماعی نوجوانان بر اساس تفسیر المیزان، *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان درمانی*، ۹(۳۴) ، ۵۶-۲۷. https://doi.org/10.22054/qccpc.2018.29013.1734

جلالی، یوسف؛ اسکندری، حسین؛ برجعلی، احمد؛ سهرابی، فرامرز؛ عسکری، محمد؛ (۱۴۰۱)، پیکر بندی و اعتبار یابی الگوی روانی اجتماعی هویت نوجوانان پسر ایرانی: یک مطالعه روایتی، *پژوهشهای روان‌شناسی اجتماعی*، ۴۶، ۷۹-۱۰۰. https://doi.org/10.22034/spr.2021.300447.1669

ذاکری، مختار؛ (۱۳۹۸)، تحلیل و تبیین عمل تعلیم و تربیت در پرورش هویت بر مبنای مبانی و فرایندهای هویت‌یابی، *فصلنامه آموزش پژوهی*، ۵ (۲۰)، ۷۲-۸۶. https://dorl.net/dor/20.1001.1.25884182.1398.5.20.6.6

1 Christy
2 Maurer

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

ذاکری، مختار؛ شیروانی شیری، علی؛ (۱۴۰۱)، تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب بر مبنای مؤلفه‌های هویت آفرینی اسلامی-ایرانی، *فصلنامه مطالعات ملی*، ۲۳(۱)، ۳۳-۵۱. doi: 10.22034/rjnsq.2022.296150.1305

راشدی، معصومه؛ موسی زاده، زهره؛ ابوالمعالی الحسینی، خدیجه؛ باقری، فریبرز؛ (۱۴۰۱)، ارائه مدل ساختاری رابطه بین ارتباط والد-فرزند و هویت ایرانی-اسلامی با میانجی گری عزت نفس در دانشجویان، *پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده*، ۱۰(۲۷)، ۸۹-۱۱۰.

شربتیان، محمدحسن؛ جهانشیری، جواد؛ قاسمی، محمد؛ (۱۴۰۱)، نقشه ابعاد هویت اجتماعی سازمان امنیت دبیران مدارس دوره متوسطه دوم شهر مشهد، *فصلنامه علمی مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان*، ۱۶(۳)، ۹۴-۱۲۸. https://doi.org/10.22034/fakh.2022.304567.1503

هومن، حیدر علی(۱۳۹۰)، تحلیل داده‌های چند متغیری در پژوهش رفتاری. پیک فرهنگ.

Barreto, M. Victor, C. Hammond, C. Eccles, A. Richins, MT. Qualter, P. (2021). Loneliness around the world. age, gender, and cultural differences in loneliness. *Pers Indiv Differ*: 169(1) , 1-6. https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110066

Chloe, Lau. Catherine, Li. Quilty, Lena, C. Saklofske, Donald, H. Bruno, Francesco. Chiesi, Francesca. (2023). The state-trait model of cheerfulness and social desirability: an investigation on psychometric properties and links with well-being. *HUMOR*, (36) 2, 263-280. https://doi.org/10.1515/humor-2023-0022

Christy, A. G. Schlegel, R. J. Cimpian, A. (2019). Why Do People Believe in a "True Self"? The Role of Essentialist Reasoning About Personal Identity and the Self. *Journal of Personality & Social Psychology*, 117(2), 386-416. https://doi.org/10.1037/pspp0000254

Crocetti, E. (2017). Identity formation in adolescence: Thedynamic of forming and consolidating identity com-mitments.*Child Development Perspectives*,11(2), 145–150. https://doi.org/10.1111/cdep.12226

Crocetti, E. Prati, F. Rubini, M. (2018). The interplayof personal and social identity.*European Psychologist*. 23(4), 300–310. https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000336

Galliher, R. V. McLean, K. C. Syed, M. (2017). Anintegrated developmental model for studying identitycontent in context.*Developmental Psychology*, 53(11), 2011–2022. https://doi.org/10.1037/dev0000299

Gannon, Kathleen, (2018). *"Parasocial Relationships with Fictional Characters in Therapy"*. Expressive Therapies Capstone Theses. MAE - Master of Arts in Expressive Therapies , Expressive Therapies.

Glaser, B. G. Strauss, A. L. Strutzel, E. (1968). The discovery of grounded theory; strategies for qualitative research. *Nursing research*, 17(4), 364.

Glaser, B. G. Strauss, A. L. (1999). *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Routledge.

Haslam SA, Becker J, Hartwich L (2021). Neoliberalism can reduce well-being by promoting a sense of social disconnection, competition, and loneliness. *Br J Soc Psychology*, https:// doi.org/10.1111/bjso.12438.

Ian G Campbell. Jessica G Figueroa. Vincent B Bottom. Alejandro Cruz-Basilio. Zoey Y Zhang. Kevin J Grimm.(2023). Maturational trend of daytime sleep propensity in adolescents. *Sleep*, 47 (1). https://doi.org/10.1093/sleep/zsad263

Jarzyna, C. L. (2021). Parasocial Interaction, the COVID-19 Quarantine, and Digital Age Media. *Human Arenas*, 4, 413-429. doi: 10.1007/s42087-020-00156-0

Jetten, J. Reicher, S. D. Haslam, S. A. Cruwys, T. (2020). *Together apart: the psychology of COVID-19*. Sage. https://www.socialsciencespace.com/2020/05/addressing-the-psychology-of-together-apart-free-book-download/.

Luchetti, M. Lee, J. H. Aschwanden, D. Sesker, A. Strickhouser, J. E. Terracciano, A. Sutin, A. R. (2020). The trajectory of loneliness in response to COVID-19. *American Psychologist*, 75(7), 897–908. https://doi.org/10.1037/amp0000690

Luyckx, K. Schwartz, S. J. Goossens, L. Beyers, W. Missotten, L. (2019). Processes of personal identity formation and evaluation. *Handbook of Identity Theory and Research*, 77-98. DOI:10.1007/978-1-4419-7988-9_4

Maurer, M. (2023). Well-being Processes: *Insights into Personal Growth and Adolescent Mental Health*.[Doctoral Thesis (compilation), Lund University.

Parsakia, K. Rostami, M. Darbani, S. A. Saadati,N. Navabinejad, S. (2023). Explanation of the concept of generation disjunction in studying generation z. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies*, 4(2), 136-142.

Ross, D. A. Hinton, R. Melles-Brewer, M. Engel, D. Zeck, W. Fagan, L. Mohan, A. (2020). Adolescent Well-Being: A Definition and Conceptual Framework. *J Adolesc Health*, 67(4), 472-476. doi:10.1016/j.jadohealth.2020.06.042

Ryan, Richard M, & Deci, Edward. L. (2018). Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. *New York: Guilford Publications*. https://doi.org/10.1521/978.14625/28806

Schoon, I. (2015). Diverse pathways: Rethinking the tran-sition to adulthood. *Families in an era ofincreasing inequality. Diverging destinies*, 115–136. doi/10.1007/978-3-319-08308-7_9

Steffens, NK. Haslam, SA. Schuh, SC. Jetten, J. van Dick, R. (2017). A meta-analytic review of social identification and health in organizational contexts. *Pers Soc Psychol Rev*, 21(4), 303–335. https://doi.org/10.1177/1088868316656701

Strauss, A. L. Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques Thousand Oaks*, CA: Sage.

Susan Branje, Elisabeth L. de Moor, Jenna Spitzer, Andrik I. Becht. (2021). Dynamics of Identity Development in Adolescence: A Decade in Review.*research on adolescence*. 31(4). 908-927. https://doi.org/10.1111/jora.12678

van Doeselaar, L. Becht, A. I. Klimstra, T. A. Meeus,W. H. J. (2018). A review and integration of three keycomponents of identity development: Distinctiveness,coherence, and continuity.*European Psychologist*,23(4), 278–288. https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000334

van Doeselaar, L. Klimstra, T. A. Denissen, J. J. A. Branje, S. Meeus, W. H. J. (2018). The role of iden-tity commitments in depressive symptoms and stress-ful life events in adolescence and young adulthood. *Developmental Psychology*, 54(5), 950–962. https://doi.org/10.1037/dev0000479

Williams, R. Kemp, V. Haslam, SA. Haslam, C. Bhui, KS. Bailey, S.(2019). *Social scaffolding: applying the lessons of contemporary social science to health and healthcare*. Cambridge University Press.

World Health Organization (WHO, 2021). Adolescent Mental Health – Factsheet. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescentmental-health

Zainobidinov. J (2023). identification andimitationare the qualityof motivation for careerchoice of teenagers. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 17, 99-101.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]